

Bibó István szalagavató beszéde

Elhangzott 2004 január 24-én

Nagy szeretettel üdvözlök az iskola nevében minden kedves jelenlévőt: szülőket, hozzátartozókat, barátokat, vendégeinket; és persze tanárainkat, munkatársainkat, és nem utolsósorban, hanem csupán végül: diákjainkat.

Kedves érettségizendő diákok, és ti többiek is, mindnyájan!

Tegnapelőtt, itt a főpróbát figyelve gondolkoztam el azon, hogy iskolai ünnepeinken - nemcsak a szalagavatókon - ismétlődően is milyen elementáris erővel tör rám az az élmény - ami pedig egyébként önmagában régóta nem meglepetés - hogy milyen szépek vagytok, nemcsak együtt, hanem külön-külön is. Az ilyen élményt általában a lányok előtt szokás kifejezésre juttatni, nekik bókol az ember egy-egy ilyen mondattal - de most - nem bókolásból, hanem gondolkodásra indító tényként - le kellett szögezmem, hogy mindnyájatokra, a fiúkra is érvényes ez a megállapítás; és azon törtem a fejemet, hogy először is miből adódik ez, másodsorban, hogy miért olyan örömtelien fontos számomra. Erről szeretnék néhány mondatban számot adni.

Biztos, hogy ez a szépség nem attól van, hogy ünneplőbe vagy keringőruhába vagytok fölöltözve, hiszen nem a ruha teszi az embert, és az ember szépségét sem - mégis a hasonló vagy egyforma öltözetnek fontos szerepe van itt, mert nemcsak a közös-ség egységét demonstrálja, hanem emellett éppen azt emeli ki, hogy mennyire nem vagytok egyformák: nincs két egyforma termet, egyforma arc, egyforma tekintet, egyforma mosolygás. Ilyenkor különös világossággal derül ki, hogy a jó kiállítás, a nyílt tekintet, a mosolygós arc mindenkinél más és mindig egyéni - ellentétben a hanyag tartással, az unott tekintettel és a lebiggyesztett szájjal, amely mindig leverően egyforma, a legváltozatosabb öltözködés mellett is. Végül is mindezzel csupán azt akarom mondani: attól vagytok szépek, hogy/ha jókedvűen tudtok ünnepelni.

A művészettörténet órákon most éppen a klasszikus görög művészetet tanuljuk, amelyben az emberábrázolást az a görög embereszmény határozta meg, amelyben egyformán fontos volt a test és a szellem kiművelése. A görögök ezt két jelzővel fejezték ki: *kalosz* kai *agathosz*, ami kicsit leegyszerűsítve így fordítható: szép és jó; a két jelzőt azután a közöttük lévő kötőszóval együtt összevonták egy főnévvé így: *kalokagatía*, szépségjóság, szépségnemesség; vagyis az embernek az az állapota, amit a magyar közmondás így fejez ki: ép testben ép lélek. Nem tudok görögül, s csak a művészettörténetből meg a szótárból tudom, hogy a két szó közül az első, a *kalosz* olyasmit jelent, hogy szép, bájos, illetve nemes, derék, azaz külső, testi tulajdonságokra is vonatkoztatható; a másik, az

agathosz

pedig ilyesmit: nemes, bátor, kiváló, jó, becsületes, azaz csak belső tulajdonságokat fejez ki. A két jelentés persze átjátszik egymásba, illetve arra utal, hogy ami igazán szép, az nem lehet rossz, csak jó; s ami igazán jó, arra joggal mondhatjuk, hogy „

ez szép

dolog";.

Ezt azért mondtam el, mert a ti szépségeinken gondolkozva eszembe jutott, hogy egyszer egy igehirdetésben hallottam: Jézus, amikor a bűnös nő drága kenettel megkent, s a tanítványai, főleg Júdás azon morgolódtak, hogy mire való ez a pazarlás, el kellett volna adni a kenetet és árát a szegényeknek adni, így intette le a zúgolódókat: „Hagyjátok, mert *szép dolgot cselekedett*

velem." Ezt pontosan akartam idézni Nektek, ezért tegnap este kikerestem a Bibliából, s

meglepetésemre az összes erről szóló helyen azt találtam a magyar szövegben: "jó dolgot cselekedett...". Bosszantott, hogy vajon én emlékszem-e rosszul, vagy az általam nagyon szeretett és becsült, azóta már meghalt igehirdető tévedett volna, netán a fordítás vitatható? Nekem ugyanis nagyon sokat jelentett az, hogy Jézus nem becsüli le, hanem értékeli ezt az örömből és szeretetből fakadó szépet, a szép cselekedetet, amely a tanítványok fafejűbbjei szerint haszontalan és ésszerűtlen volt; ezért is szereztem meg annakidején ennek a prédikációnak a szövegét. Végül meg kellett néznem egy görög Bibliában is ezt a részt és a szótárat is elővettem hozzá (ismétlem: nem tudok görögül, de szótárazni igen) és megnyugodva láttam, hogy jól emlékeztem, nincs tévedés, a keresett helyen a "kalosz" szó áll, ami inkább "szép"-et jelent. Hadd idézzem tehát befejezésül az említett igehirdetés számomra legfontosabb gondolatát (amely egy mellékmonddal a bibliafordítóknak is igazat ad, de mégis a szépben látja a lényegét):

Jézus azt mondja az asszony gesztusáról: "szép dolgot cselekedett". A "szép" kategóriája. Mennyire hiányzik. Persze hogy itt a "szép" majdnem egy-jelentésű a "jó"-val, de azért kérdeznünk kell: miért hiányzik annyira a keresztyénekből a szép értékelésének és produkálásának akarata?

Én nagyon remélem, hogy belőlünk, belőletek nem hiányzik. És most alkalom van a szép produkálására és értékelésére is. Örömmel vártuk ezt az alkalmat; a szalagavató bált megnyitom.